

ALBINA

Prenumeratiuni se facu la toti dd. corespondinti ai nostri, si de a dreptulu la Redactiune. Stationsgasse Nr. 1, unde sunt a se adresă si corespondintiele, ce privescu Redactiunea, administratiunea sau expeditiunea; câte vor fi nefrancate, nu se vor primi, era cele anonime nu se vor publica.

Pentru anuarele si alte comunicatiuni de interesu privat — se raspunde câte 7 cr. pe linia; repetitiile se facu cu pretiu scadutu. Pretiulu timbrului câte 80 cr. pentru una data se antecipa.

De două ori in septemana: Joi-a si Sambata; era candu va pretinde imitati'a materieloru, va esi de trei sau de patru ori in septemana.

Prețurile de prenumeratiune,
pentru Austria:
anu intregu . . . . . 8 fl. v. a.
jumetate de anu . . . . . 4 fl. v. a.
petarin . . . . . 2 fl. v. a.
pentru Romania si strainetate:
anul intregu . . . . . 12 fl. v. a.
jumetate de anu . . . . . 6 fl. v. a.

Budapesta, in 1/13 dec. 1873.

La ordinea dilei este si remane: *impresitate, confusiunea, destramarea.* Vorbim de — bieta tier'a noastră, data de manele ruinatōrie ale domniloru magiari.

Dlu *Szély* — inca nu si-a gasitu un de finantie. Nime nu voiesce se se precipite in prepastea fora fundu! — dar nici pentru portfoiulu de comunicatiuni nu se gasesce omulu celu adevăratu. — Intr'aceea „intieptulu tier'eii“, arintele sistemii si alu guvernului, dlu *Deák*, mereu vestesce, ca e — *mormon*, si ni spune omu acreditatu, cumca iieri — o data cu capulu voiă a si spune mandatulu de ablegatu si a fugi de-va la tiēra, ca se nu mai veda — inusu la fiōre — opulu seu, si se nu mai vada armonioșele acōrde ale virtuosiiloru discipuli ai sei!

In astfelu de situatiune, dlu *Coloman Ghiczy*, s'a pusu din tōte poterile si formă parti'a sa de fugari, cu carea s'apriguēscu sistem'a, adeca *stepanirea magiara*, pornita spre decadere. Pline sunt foile de reporturi si critice despre aceste — *nepotintioșe incercări*, cari — una noi, mai ca nici n'ar merită se fie mintite. Prin multe opintiri si fremeniri, cu multa nevoia se recruta pentru acelu planu — bieti 18 insi, cari — tra nici ei nu sciu bine, ca ce ar fi se căpa ore?

Potemu se incredintiāmu pre onorabilitati ai nostri, ca — *Deákismulu*, stepanirea omeniloru cu laud'a in gura cu mintiun'a si inielatiunea in anima, age de mōrte. Dorere ca, unde o turma de 50,000 si-a inlestatu dintii in carne tieriei, nu usioru este si nu iute pōte intemplă, a scapă tier'a de ei. Lovituri multe si grele se receru asupra peteloru Idrei, pana se — lase prēd'a in gura!

Audimu, ca preotimea fruntasia a noastră din partile Panciovei, cu dlu propopu in frunte, s'a ingagiatu partitei deakiste-gubernamentali, ca prin alegerea unui *deakistu*, si inca a unui mare contrariu alu Romaniloru, se deē votu de a crede Idrei, in momentulu periculu. Faceti-o venerati santi parinti, deca nu ve temeti, ca — blastemulu pecatului va ajunge pre voi si pre copii nostri!

Budapesta, in 12. dec. 1873.

Maresialulu *Bazaine*, tradatoriulu Metzului, celei mai mari si mai poterice araretie a Franciei, si totu de o data — uniceii, celei din urma armate regulate, ce s'a mai fost remasu bietei tier'e in timbru celoru mai grele cercari, *Bazaine* e dntre *columnnele principale* ale Imperiului lui *Ludovicu Napoleonu* alu III-lea, a unui Imperiu căscigatu prin cadere si versarea de sange a *dieci de mii de patrioti*, — *Bazaine*, cuceritoriulu lexicului si dupa aceea tradatoriulu celu alu bietului Imperatu-papsia *Maksimilianu*, — *Bazaine* caracterulu eminatissimu alu destructiunei ce se nusece *cultura si civilizatiune domnēscu moderna mai nalta*, — acestu monstru orolu, dupa cum ni anucia telegrafulu, la *Trianonulu de Versalia* — *alaltaiieri*, deca mercuri ser'a, *fū judecatu prin trianonulu de resbelu — in unanimitate — a vinovatu pentru capitulatiune si condamnatu la degradare si la mōrte*.

Telegramele adaugu, ca membri tribunaliului, in data dupa publicarea sentintiei, au subscrisu o *rogare de gra-*

tia, pre carea presiedintele, duc'a de *Aumale* — a dus'o la *Mac-Mahon*, pre candu condamnatu s'a aretatu cu statornicia si renuciandu a cere cassatiunea sentintiei, ba oprindu chiar si aperiatorului seu *Lachaud* a face vr'unu pasu in favōrea vietii sale, a descoperitu numai rogarea, ca pe 24 de ore se ise concedă a avē pre fiulu seu la sine.

Cu atāt'a, urmedie acuma agratiareu sēu mōrtea pecatosului, carele moralmente si politicamente totu mortu este, — dram'a ce de lune se petrecea in *Trianon*, asupra catastrofei de la *Metz*, pentru asta data se incheia, trecendu intrēga in domeniulu istoriei. —

Dōra — de candu e lumea, n'a fost procesu, despre carele atātu de multu se se fie interesatu lumea, si — atātu de multu se se scrisu diaristic'a. Unica „*Albina*“, de securu dintre tōte foile — deca nu din lume, din intrēga Europa insa — a scrisu mai pucinu. Pōte ca multi dintre onorabili cetitori ai nostri — nu vor fi priceputu caus'a si — ni vor fi luat in nume de reu acēta urmare; dar noi — n'avemu ce se facemu, candu tōta anim'a, totu sufletulu ni se ingrozesce — a vorbi, a cugetă, a scrie *despre omenii cu infamiile cele mari*, despre *diavoliu in pele de omu*, despre conjurati in contra perfectiunii si fericirii — poporaloru, omenimei!

On. Publicu alu nostru, numerosii dd. Corespondinti ai nostri, se convingu dia de dia, ce anguste, ce nesuficienti ni sunt colonele, cu privintia la multele necesitati de informatiuni despre cele mai de aprōpe ale nōstre: — cum deci, cu ce conșientia poteamu noi se sacrificămu din acestu prē pucinu spaciū, o parte mai insemnata, pentru d'a sugrafi mai pe largu — *monstruositate ingrozitōria a unei fiintie omenesce!*

N'am facut'o si — nu ne căimu, — mai vertosu ca — n'avemu scopulu d'a face, ca — *omenimea* se se infiore de unele nature, de unele fiintie si fapte ale unoru fapture retacite din sinulu seu propriu!

Opiniunea publica — in Frantia intrēga, indata dupa capitularē Metzului, vaierandu-se a strigatu: *Bazaine trebuie se fie unu tradatoriu infam!* Vōcea poporulu a pretinsu cercetare, si a pretinsu in tonu atātu de imperativu, incātu potericii dilei, *Bazaine* insusi — au trebuit se asculte si se se supuna. Acum vōcea poporulu, opiniunea publica, primi sanctiunea legii — formalmente; ea nu s'a inielatu; noi am luat notitia despre manifestatiunea ei, noi luām notitia despre sanctiunea ei; noi

Ne inchinām vōcei poporulu!

Noi — credemu ca ni-am facutu detorinti'a. —

Si totusi — nu potemu se incheiām cu atāt'a, nu potemu se ne despartim de acestu oribile spectaclu, for a deschide onoratulu nostru publicu o perspectiva viua — măcar asupra uneia scene d'ntre multele ce se presentara dilele trecute in *Trianon*. O facemu din indemn — spunemu dreptu, si moralu si natiunale si politicu, si — rogāmu de indulgentia!

Natiunalitatea noastră romana, pentru unu corpu natiunale de vr'o *diece milliōne* de suflete, for tōta indoieła — este pucinu desvoltata; maioritate Romaniloru este de totu pucinu orientata, despre ceea ce va se dica: „o *individualitate politica-natiunale*, sēu „*unu faptore natiunale cu drepturi publice*.“ A nume noi, cei vr'o *trei milliōne de romani din Austro-Ungaria*, chiar nu vremu se

pricepemu insemnatarea drepturiloru publice si a atributiuniloru si simboliloru loru, si — de aceea ne luptām atātu de slabu pentru acelea.

Vremu se amintim de — „*stindartu*“ de scen'a despre *stindartele*, predate Prusului la *Metz* prin *Bazaine*, — scena ce s'a petrecutu in *Trianon* tocmai sambata trecuta, — scena, din acarei descriere — sperām ca vor invetiā multi — a pricepe si a senti, cum trebuie se pricepa si se sentiēscu a adevērata natiune, o natiune indreptatita d'a se numi asiā!

Imprumutām descrierea — in cātu pentru forma — din „*Allg. Augsb. Zeitung*“, completand'o din insusi discursulu acusatoriu alu ginerariulu *Pourcet*. O corespondintia din *Paris*, 6 dec. in nrulu 344, scrie predicendu — altfelu:

„Condannarea la mōrte alui *Bazaine* este positiva. — Datele adunate de ginerariulu *Riviere* ca investigatore, si acusatiunile formate din acelesi date prin ginerariulu *Pourcet* ca acusatore, sunt — *sentinti'a de mōrte*. Armat'a este unanima in acēta privintia. Acēta unanimitate a armatei, este cea mai mare satisfactiune pentru publicu, pentru conșientia publica!

„Trebuie se reconosemu cu lauda, ca publiculu sub totu decursulu acestui procesu oribile, s'a retienutu de ori-ce partialitate pasionata, acomodand'u demnitata tacerei sale intuitive — seriositatea si doctrineloru istoriei. Asemenea s'a portatu press'a.“

„Ajungendu ginerariulu *Pourcet* ieri la istoria stēguriloru sēu *stindarteloru*, candu elu simplu si for maestria enarā ultimele scene ale tragediei, invocandu *stindartulu patriu*, vōcea lui de o data se urcă la o potere *superiora* — ca capulu redicatu si cu superbia, si cu o cautatura penetrante a oehiloru, elu dicta acusatulu si *judecatoriloru* — *sentinti'a de mōrte!*“

„Ce este *stindartulu*, domniloru? Asiā intrēba ginerariulu *Pourcet*, dupa ce constatā cum *Bazaine*, in urmareea contilegerii cu prusii, a comandatu a se transpune tōte *stindartele* regimonteloru la arsenalu, pentru d'a fi arse, cum insa multi subcomandanti — nu-i credeau, ci ei insi si-au arsu si nemicitu pe ale loru; ēr a: oi cele depuse in arsenalu au fost predate inamiculu si de acēta transportate ca trofee ale caderei si rusinei Franciei — la Berlinu! — Deci continuā:

„Ore se dau respunsu, se aplicu cōnce este *stindartulu*? — dupa lacrimile ce vedu, si cari vorbescu mai priceputu, mai luminatu de cātu cea mai eminente elocintia! De buna sēma, *stindartulu* este asiā ceva ce acēsti bravi si necutremurati barbati — au ascunsu in anim'a loru, aducendu-si aminte de acele ore pline de suferintia durerōse, candu — impresurati de intriga, li s'a inielatu atentiune si li s'au furatu *stindartele*, cari astadi ornēdia palatele si basilicele din Berlinu! Ei, acēsti barbati, acele *stindarte*, incarcate in carale de bagagi, le-au privitu de o frantura a onōrei loru, de o parte a sufletulu loru, care li s'a smulsu din peptu; ēr acēia, cari petreceau aceste cara incarcate, asiā mergeau pe langa ele, casi candu vrē petrece in conductu la momentu patrii loru cea scumpa.“

„Intr'adeveru, acēst'a fost tristulu doiu alu gloriei intunecate a patrii, alu onōrei perdute! Da, *stindartulu* este simvolulu Franciei, simvolulu tuturoru acelor a tier'a mai multu iubesce, stiima si adōra, pentru ca este semnul si sicutiului.“

„*Stindartulu* vorbesce cu vōce nalta cātu toti fili patrii. Elu trebuie ascultatu si urmatu, pona ce merge nainte; ēr cadiendu la pamentu, trebuie redicatu, pentru ca se pasiēscu nainte. — *Stindartele* ce s'au tradatu, au fostu marturie viue — ale triumfuloru Franciei, casi a dureriloru si desastreloru ei; — fie cine le-a veneratu, cāci in dilele de intristare, ele au fost promisiunile redicatie de sperantie; ele au fost cari au aretatu generaliumiloru calea gloriei si detorintiei; ele au fostu cari — dupa dis'a unui mare cetatiānu, au incunjuratu lumea, vestindu-i libertatea si glori'a nōstră! . . . Si — unu ginerariu, carele in umbra acelor stindarte s'a paltiatu pona la celu mai de susu rangu, — elu i-a croitu amar'a sorte. . . . Deca este suprema detorintia si onōre — a mori intru salvarea *stindartulu*, apoi — calcandu in picioara onōrea, unu soldatu nu pōte cadē mai

afundu, decātu unde din consideratiuni personali — tradā inamiculu stindartele armatei, scotiendu-le cu inielatiune infame din manele aperiatoriloru.“ . . .

„In sala — continua „*Allg. A. Z.*“ poteai se audi fie-care resuflare, dar si scurgerea lacrimeloru de pe fecie. *Aumale*, ginerari *Ressigny*, *Lallemand* si *caialti*, se luptau a-si innadusi miscarea; ginerariulu *Chabaud-Latour* lasā cursu liberu lacrimeloru sale. *Bazaine*, infundatu in fotoliulu seu ca si intr'unu ascusu, pareu, ca va se inneece de cumplita iritatiune. Aasteliiu geme unu torturat — in ultimele momente, dupa-ce multe septemane de dile a suferitu torturele in tacere! Advocatulu aperiatoriu, *Lachaud*, si-ascundea faci'a cu ambe manele.“

„Atunci ginerariulu *Pourcet* trantā acusatulu prin midiloculu capulu unu glontiu, pronuciandu-i in faci'a mandarina, cu tōta poterea ouventulu seu, cu manele redicate — nimitōri'a vorba de — „*poltronu!*“

„De *gratia* — nu pōte se fie vorba; deca *Mac-Mahon* nu se va affā in pusetiunea d'a dā urmare sentintiei de mōrte, apoi si mai multu elu si cu consiliarii sei va pricepe, ca, agratiarea nu potē se aiba locu. Am vorbitu cu multi ofiicieri: ei toti astepta *essu cutarea*, crediendu ca *Bazaine* — nu o va adastā, ci va grabi a se *reabilitā* — prin *sinucidere*.“

Atāt'a reportulu pre-alabile; ēr o telegrama de ieri, ni spusa acēstea:

Mac-Mahon a schimbatu pedeps'a de mōrte in carcere de 20 de ani; degradarea va urma, dar — fora formalitatiile publice.

In fine o telegrama mai noua anucia, ca — *Bazaine probabilmente va fi deportatu pre o insula peste mare.* —

Budapesta, in 12 dec. n. 1873.

Minnatu dar naturalu!

Sciti candu esu in tōta golatatea loru la lumina scandalōsele foradelegi ale domniloru de la potere?

Atunci, candu ei intre ei se cērtă si — mană a deschide gur'a celoru vatemati si celoru mai slabi, si se spuna adevērule — din reabunare.

Astfelu se intemplă in siedinti'a din 3 dec. a. c. a casei representative din Berlin. Deputatulu clericale *Windhorst*, barbatu de mare eruditiune, din sferile mai nalte ale societatei, cu ocaziunea dezbaterii asupr'a eliberării diaristice de timbru, prin o propunere consecinținte combatuta de guvern — fece *revelatiuni despre nemoralitate guvernulu pruscu*, si a nume a dlui Bismark — intr'unu modu, cum nu s'a mai auditu intr'unu parlamentu! Aci audi lumea, cum dlu Bismark cu guvernulu seu — asiā dicendu prin tōta Europa, dar mai vertosu, in *Germania, Austria, Italia, Anglia si Frantia*, *versa sume colosale de bani*, sudōrea si sangele poporulu, pentru corumperea pressei, pentru ca se li acopera peccatele si se li can te mereu laudele pentru merite si vertuti, pre cari *nu le-au* etc. etc!

De aci apoi se deduse resistinti'a guvernulu contra stergerei timbrului; fiindu ca acestu favoru ar veni bine si pressei opozitiunali, pre care n'o pōte corumpe!

Resultatulu fū — ca domni Bismarkisti devenira totalmente opariti, ca ministrulu *Camphausen*, ce erā de faciā nu sciu aperi pre guvern, de cātu numai cu frase copilaresci; ēr camera votā aprōpe in unanimitate stergerea timbrului de la gazete!

Despre acēsta scena, „*Tages Presse*“ din Viena scrie in nrulu seu de mercuria trecuta astfelu:

„O *faciā* fū aprinsa, si lumin'a ei si-aruncā *radiele peste o prepaste de stricatiune morale!*“

Mai vreti se cunōsceti, stimati cetitori, ce felu de omeni sunt domni, ce se tienu de dumnediei pre pamentu si se jōca cu sortile bieteloru popōra?!

Ei bine, si candu acēst'a se intemplă in Berlinu, si candu a colo Camera sterge timbrulu gazeteloru, la noi in Ungaria cea liberala a domniloru magiari, acēsti domni —

toamă se pregătescu, a reintroduce această contribuțiune grea asupra foilor politice!

Ce necuș ciudatu; ce ironia amara!! —

Pesta în 8 dec. n. 1873.

„Politik“ din Praga, în nrul său de sâmbătă demaștie publică o corespundență originală din Transilvania, pre care — din mai multe puncturi de vedere — asiă credem, că nu se cuvine să o trecem ca tăcerea.

Mai antaiu acea corespundență ni spune, că — „in man'a tuturor estremelor măsuri ale guvernului magiaru, Românii din Fagarasiu de felii nu s'au descurajat, ci — pre cum au fost; pana aci, asiă și astăzi sunt decisi, a continua lupta cu tota energiă pentru drepturile lor naționale . . . . .“ „Si — în fruntea luptei naționale, a unei lupte, carea nu este fora pericole personale, de ôra-ce domni magiari — pre cum se știe, începura a pune în lucrare procese criminale și arestări, — etiă unu protopopu romanu, protopopulu Mețianu. Dar — preotii noștri — toti fora excepțiune sunt naționali și ei pururia au luptatu în cele mai aventate siruri ale opusțiunei naționale . . . . .“

Nu potemu, de câtu s' saltăm de bucuria pentru unu testimoniu atât de eminente, ce s' dă preotimii noastre naționale din Transilvania.

Avemu — ce e dreptu, și câti-va parasiti, pre cari acestu testimoniu nu-i privește și cari — se vor și superă, pentru că acelu testimoniu nu admite excepțiune, pre candu pusețiunea lor numai prin excepțiune se sustiene și nutrește; dar cu tôte noi aprobăm din -anima, că dlu corespundențe pre acei „parasiti“ nu ii-a aflatu demni nici de amintire nainte publicului strainu, celui mare. —

Alt'a ce atinge cu multa satisfaciune acea corespundență din „Politik“ — e, că tocmai pentru portarea sa naționale atât de zelosa, protopopulu Mețianu a fost candidat de episcopu la scaunulu vacante din Aradu. Lauda apoi meritele metropolitului Siaguna, carele prin influența sa la corôna a emperatu aprobarea statutului org. ce face posibilă alegerea de episcopi fora amestecului strainu.

Aci n'avemu a dice, de câtu: „Dar dă Ddieu, ca în Ungaria candu-va s' fi posibilă exercitiulu unui dreptu naționale alu nemagiarilor — fora amesteculu domnilor de la potere! La alegerea din Aradu — acest'a n'a fost cu potința. —

Mai departe acea corespundență scrie: „Alegerea romanului V. Babesu în Biserica-alba, în contra contelui Bissingen, spriginutu prin tôte medilôcele unui guvern fore consideratiuni, a provocatu în tôte cercurile Romanilor mare bucuria; ér în cercurile magiare guvernamentale caderea candidatului guvernamentale a produsu o impresiune — intr'adeveru deprimetoria! Domni nu tineașu posibilă, ca unu Romanu, seracu și parasitu, s' inginga în contra regimului omni-potente din Pesta.“ Predice de aci, dupa date positive, că guvernulu va suferi asemenea trantela — la Panciova și la Caransebestu.

Intr'adeveru, dupa nenumeratele manifestatiuni și descoperiri de bucuria, ce ni se tramisera de prin tôte părțile, locuite de Romani, și specialminte din Transilvania, — din unele părți tramitendu-ni-se pana și contribuiri de bani pentru acoperirea șeselor — celii noștri frati credu că vom fi avutu, — intr'adeveru — dicemu, că această alegere a trebuit să faca cea mai bună și mai generală impresiune la toti Românii, de bunu semțiu și aspirațiuni naționale. —

În fine — acea corespundență ni spune că persecutiunile criminale pentru decisiunile Municipalității de Fagarasiu — nici pe de parte inca nu au încetatu; ci multi, cari se insira dupa nume, mai sunt trasi în procesu.

Adeveratu; și dupa ale noastre informațiuni inchișitiunile se continua inca asupra multor'a dintre cei mai bravi barbati ai noștri, și — scopulu este, de a-i intimidă ca să taca alta date, candu vor vedé, cum ni se asăsina drepturile; dar noi suntemu convinsi, că tôte persecutiunile acestea — nu potu avé altu rezultat, de câtu — rusinarea domnilor și banerotarea politice lor asiatică-barbare. Las' că, veti vedé! —

Amnestiile mai nouse și caracterulu lor politicu.

Din indemnulu iubileului pentru domni'a de 25 ani a MSale se publicara în monarhia trei acte altissime de amnestia. Preacelasi timpu publică și MSa rusa, Imperatulu Alessandru, unu actu de amnestia, cu ocasiunea desvâlțerei monumentului ridicatu Imperatesei Catarina a II. care solenetat e avu locu în Petropole în diu'a de 6 dec. a. c.

Ni stau asiă dara nainte ochiloru — patru acte de amnestia, emanate mai totu intr'unu timpu, cari totusi multu diferu de olanda și dau capetelorungetatorice destulu de interesante materia de studiu.

Dupa definițiunea lor amnestiile sunt acte spontane de gratia a domnilor, și asiă dara — casi domnitorii, ar fi s' se fia scutite de critica. Ei, dar astăzi candu poporale facu respunsabili pre consiliarii domnitorilor pentru tôte faptele și — chiar cuvintele acestor'a, fresce că nici actele de amnestia, mai vertosu decă acelea au ceva caracteru politicu, nu potu fi subtrase de la critică publică. Totusi critică are s' tiena contu cu scrupulositate de — respectulu și pietatea ce detorescu Monarhului — toti fidelii fii ai patriei.

Deci și noi cu tôte respectulu și cu tôte pietatea catra neviolabilelă persôna a Domnitorului, vom întreprinde a examina, pre scurtu — amintitele acte de gratia.

Dintre amnestiile publicate de MSa, Domnitoriulu nostru Franciscu Iosifu, cele doue ce priveșcu pre Ungaria și pre Austria, Cislaitania, sunt asemenea, ambele forte restrinse; adeca ele dau iertare — fora excepțiuni — numai vatematoriloru de Maistate și de membri ai familiei domnitorice, fie aceia dejă judecati și încarcerati, seu măcar numai trasi în procesu. Dupa acestu actu, ori cine, ori câtu de greu s' fie vatematu pre Imperatulu, seu pre care-va membru alu Casei și familiei sale, aceluia — decă este dejă condamnatu, i se ierta pedepsă; ér decă este numai trasu în procesu, urmarirea înceta.

Afora de acest'a, MSa și — mai aduse a minte și de criminalistiă cei ordinari, cari pentru vr'o foradelege câtu de mare, se afla condamnat, dar despre cari se pôte vedé, că — nu sunt facatori de rele din fire: lor, ei din vr'o intemplare, și că — au famili, cari patimescu prin inchișitoria acelor'a.

Acest'a este cuprinsulu gratiei maistatice pentru părțile nemtiesci și cele unguresci ale monarhieș.

Alfelu este pentru Croatia și Slavonia; aci se publică o amnestia — aprôpe generale, estindindu-se gratia Domnitoriului peste ori-ce feliu de crime și delictes politice, și anume și peste procesele de pressa, și peste condamnatii seu persecutati pentru astfelu de delictes. —

Cu totulu de asemenea cuprinsu este amnestia Imperatului muscalescu, a autocratului nordicu, carele inca dede gratia și iertare mai peste totu!

Ei bine: cum se pôte, ce pôte se fia caus'a, de Franciscu Iosifu — pentru Croatia și Slavonia dă — casi Imperatulu Alessandru — o amnestia și resp. iertare, aprôpe generale, pentru tôte delictes și crimele politice și de pressa, pre candu totu Franciscu Iosifu, pentru Ungaria și Austria, ierta numai unele pucine casuri?!

Eta ce se dice despre Croatia și Slavonia, cumca adeca — acolo succediendu impacarea partitelor, pedepsile pentru crime seu delictes politice și de pressa, nu mai au nici unu intielesu!

Bine; dar cine nu vede în acestu motivu, cele mai grele consecințe?!

Va s' dica: Crimele și delictes politice din Croatia și Slavonia, fiindu că prin ele potericii dilei au fost adusi a se plecă și a se impacă cu partia naționale opositiionale, — sunt pardonate; ér cele de asemenea natura în Ungaria și Austria — nu; fiindu că ele n'au fost destulu de multe și viguroșe, seu eficaci, d'a produce asemenea efectu!

Ore se pôte ca gratia monarhului s' fia condusa de astfelu de consideratiuni nemorale?!

Dar inca, decă vom avé în vedere actulu MSale Imperatului Russiei, carele — desi acolo nu s'a intemplat cu nimenea nici o complanare, totusi se estinse asupra tuturor delicteloru politice!

Dar inca decă în tragerea de consecin-

tie, vom ajunge și la aceea, că — prin amnestia din Ungaria și din Austria s'a lasatu cursu liberu spiritului de resbunare alu magiarilor și nemtilor centralisti în contra celor mai fidele popôra, în contra naționalităților dripite la pamentu!?

În trei cuvinte: Consiliarii MSale, atâtu cei cis-câtu și cei transilaitani, decă au datu svatu Monarhului la acele acte de amnestia, apoi prin acea dare de svatu, — ér decă nu au datu, apoi prin această nedare — au comis nemoralitate, neleialitate, au compromisu greu vedita Maistatiei, și — dupa noi — în ori care casu, s'au facutu nedemni de nalt'a chiamare a lor, dovedindu-se — ori partiali, patimasi și condusi de poft'a resbunării, ori — marginiti la minte și pricepere. —

Și totusi — acesti ômeni sunt, cari se tiena și se bucina în lume de unicii calificati d'a guvernă monarhia! Vai de Monarhia, — vai de popôra, sub steapanirea lor! —

Caracteristică și însemnătatea alegerei din Biserica-alba.

(Fine).

A cuma s' mergezu a areta, cum s'a potutu totusi, dupa datele aretate mai susu cu atât'a positivitate, și facia de atât'a credință și perseverență a poporului nostru, ca domni s' faca lui Bissingen 1545 de voturi, ér nouă s' ni remana numai 1555?

Vom enară adeverulu, totu dupa date positive, dovedibili, ma chiar nenegabili, și — lucrulu va fi oșiaru.

En s' audimu.

Mai antaiu de tôte, dlu despotu constitutiunale, presiedintele Petroviciu, n'a adusu cu sine protocolu numerisate, ci numai côle rubricate, și — nu s'a invoitu a regulă lucrulu astfelu, ca — la fiecare votisante s' se puna și constata indata numerulu.

Una dovêda că — eră intentiunea d'a insielă!

Și asta dovêda cresce, candu vom spune, că peste paginile ne-implute cu votanti, nu s'au tratu dungele indatenate, ci ele s'au lasatu gôle, pentru ca sub totu timpulu de doue zile și doue nopti, s' pôte fi intruduse în ele ori-câte nume va placé domnilor. —

A d'ou'a: dlu-despotu-presiedinte — o data cu capulu n'a voitu s' regulate de la începutu ordinea votărei, urmarea comuneloru, seu măcar a partitelor; elu a disu simplu: „este dreptulu meu; lu voiu essercid, cum mi va placé!“ Astfelu apoi a și luat'o — totu în sarite, sucindu și mestecandu și scotiendu din tôte părțile pre partisanii guvernului, manend'o pre asta dunga — pona la scandalu!

A treia: pre barbati de încredere ai partitei naționale — nu ii-a lasatu la aceeasi mēsa cu sine, unde se însemnau votisanții; ci — li-a pusu o alta mesuția la o parte, de unde abia pôteau s' vedă — că: unde, cum se înscriu votanti, și cã, côlele pline — cum se manipuleșia!

Barbati de încredere ai noștri, celu mai bravu și dibaciu dintre serbi, presiedintele comitetului electoralu centralu. dlu Mileta Bradvaroviciu, și — celu mai ageru dintre germanii noștri, dlu Carl Bauer, însemnau — celu d'antaiu dupa nume pre alegătorii noștri, ér lui Bauer, în doue cârticele, un'a alui Babesiu, alt'a alui Bissingen, pre alegătorii de ambele părți, prin lini, în rubricile anume facute. Dar — cu tôte că acesti barbati de încredere ai noștri — n'au fost la mēsa comisiunei, pre cum s'ar conveni dupa lege, ei totusi nu o data au observatu și au constata spre convingerea presiedintelui, că — notarii lasasera neintroduși pre unii votanti ai noștri; de asemenea și mai alte neregularități și chiar abuzuri grele, și — neafandu remediulu presiedintelui, au depesiatu plansore Ministerului de interne, cerendu: s' se îndure de legea maltratata și de libertatea și dreptatea calcate în piciora — în faci'a și spre indignarea poporului; inșu — și acest'a fora nici unu folosu.

Astfelu n'a mai remanu, decātu, a se înarmă cu rabdare, luandu-si anim'a în dinti, și — asteptandu rezultatu numai și numai dela consecința tienutei proprie.

Astfelu apoi s'a continutatu votarea — dupa draga voi'a dlui presiedinte; astfelu a fost că, dupa votare ne'nterupta de 24 ôre, contele Bissingen numeră la 1200 voturi, pona candu la noi abia eramu la 300! Dar acuma

— dlu despotu, unelța a stepanitoriloru, mai avea de unde luă votanti, și asiă — buiă s' iē pre ai noștri. Facutu-s'au inșu de aci nainte — câte tôte ticlosii și melantie.

Asia ni spune „Zastava“, dar am ditu și pre poporu plangendu-se, că — de tã sēma pentru ca s' aiba ocasiune, se pôtecă înlesni — scrierea alegetorilor noștri în rubrică lui Bissingen, acusi-acusi, aduceau pre o laterale, despre alta parte, ôresi-cum pe furu — câte unulu seu duol inși, ce se diceau alegători de ai lui Bissingen și prin cari de loc se înterumpea sirulu celor ai noștri. Asiă mai departe, precum scrie totu „Zastava“ unu numeru de vr'o 150 de legitimațiuni, — la reclamarea ômenilor noștri, în unu mulu momentu sosisera pe sēm'a lor, și sosisera gôle, domni — fora nici unu capulu le luara și le implura cu câte tôte nume și adusera pe câti toti trasi-impinsi, de votu cu ele, facendu — furtu, falsificatiune și sielatiune! Asiă în fine, paralelu cu sēm' hotii, onorabilulu presiedinte Petroviciu, mareu și-dă tôte trud'a de a capacită pre Bradvaroviciu, ca s' se lase — pentru Ddieu — de Babesiu, căci e — nepusa rusa pentru națiunea serbēca, ca s' se repunș tata printr'unu romanu!! — (Și aci a fã candu la urma, pre demnuulu nostru barbat de încredere serbu, urindu-i-se d'a mai aseta cărăirile renegatului seu conationalu, dise cu resoluțiune: „En lasa-me o data, demnulu Petroviciu; căci eu pré bine pricepu — ce vrei DTe, dar DTe nu pricepu că m'vreu și cu ai mei!)

Dupa însemnările barbatiloru noștri încredere, a d'ou'a dia' pe la 5 ôre cu de s' abia a începutu a întrece numerulu voturilor noștre pre ale contrariilor, dar inșu de partea acestor'a nici nu se mai infacișă nimēnea, pre candu la noi inca cinci ôre, adăpan' la 10 de nôpte, ne'nteruptu urmă a votă, întrecendu astfelu pe contrariu 446 de voturi.

Incheindu-se acuma votarea, ni spun ér „Zastava“, dar și „Politik“ din Praga, domni din comisiune apucara iute côlele se transportara cu ele în etagiulu superioru unde pe scara s' se fie escamotatu unele și încarcate cu votanti de ai noștri. Destulă s'usu în stegiu, dlu presiedinte iute fugi cu socôta; află că contele Bissingen are maritarea voturilor și eră p'aci s' lu prodia de alesu. Lucrulu atâtu eră de sicuru pentru domni, în câtu partia lor, deăkistii, luasă inca de deminētia ambele bande musicalu la casin'a lor și la casele fruntasiloru, pre gatisera tôte cele trebuințose pentru iluminatiune, pre cum de asemenea stau ga'ta felielie pentru unu conductu grandiosu.

Dar — barbati noștri de încredere desi mai morti de obositi, dupa o veghiară de 40 de ôre, totu în iritatiune și mai fa ra mare care și beutura, — totusi sarira ca și duol vulnerati în calea presiedintelui și pretinșu cu celu mai imperativu tonu, s' se ordinescu numerisatie și controledie cu strictetia repetrelu!

Aci nemieu nu mai pôtea ajut'a dlui presiedinte și comisiunei, căci erau de fada unii oficiari — marturi, ér diosu poporulu șmilu, numai alu nostru, stă nemiscatu și paretele, impunendu prin tăcerea sa omintu.

Cinci ôre întregu a tîenutu regulășu celorloru, numersierea votantiloru și apoi a stataru maiorității. Sudori de môrte curgă pe faci'a dlui presiedinte, căci — ori câtu se tradia, nu pôtea; s' scôta maioritate pentru Bissingen, și în urma, cu anim'a infranta, e tati ai sei fã constrinsu a recunôșce că, maioritatea de 10 ori 11 voturi este în partea lui Babesiu. Cam la 3 ôre și unu patrariu dupa mediulu noptii, dlu presiedinte electoralu Petroviciu, publică de pe balconulu magiatutului, unguresce, romanesce și nemțianu, cumca Babesiu este alesulu deputatu; în limba serbēca, a sa propria și a maioritatei relative a cercului, dlu presiedinte a buna sēmă de mare mahnire — a uitatu s' publice, de spre ce de feliu nu ne prinde mirare, candu audimu, că la pronunțarea numelui „Babesiu“, pre sermanulu — l'au nepaditu lacrimelē!

Cine — dupa acestea, va mai află cã data telegram'a s'a, tocmai din acestu timpu, catra „P.Lloyd“, unde elu inșu — și dă testimoniu de paupertate, denunțandu totu d'odă în celu mai miserabilu modu pre oficiari pe

Discursul

deputatului national Particul Cosm'a, rostitu in sedinta a Camerei deputatiloru Ungariei din 6 decembrie 1874, cu ocaziunea desbaterei asupra petitiunii comitatului Zarandu in privinta sustinerii usului legalu alu limbii romane in afacerile oficiale interne.

On. Camera! Mi pare foarte reu, ca am a me adresat către onorat'a Camera, chiar candu se afla atatu de reu dispusa, (NB. desbaterea asupra petitiunii municipiului de Sighisora — iritasera foarte multu spiritele si descordasera totalmente atentia domniloru deputati magiari! R e d.) — cu tote inse nu me potu retiene dela cuventu; pentruca obiectulu de sub chestiune este cu multu mai ponderos, de catu se pota fi trecut cu tacerea.

Totusi ve asecuredu, cumca nu me voui demite la recriminatie neci intr'o privintia, ci dupa potintia voui fi obiectiv.

Eu nu potu primi propunerea comisiei petitiunare, pentruca deca aceea s'ar acceptat, nu numai ca amu resturnat o lege, adusa cu intentiunea de a multumi o mare parte a locuitorilor tierii, dar totu o data am creiat unu precedentu foarte periculosu, atribuindu guvernului unu dreptu, ce numai legislativ'alu are, — dreptulu de a interpreta legea.

Petitiunea acest'a este o lupta legala a unui municipiu, pentru respectarea legii — in contra omnipotentiei ministeriale, si — dela noi aterna acuma, a demustra lunei, ore in tierra noastra este asemenea sante si neviolabila legea, in sus ca si in dios, pentru ca noi suntemu ultim'a instantia, competente a delibera in acesta materia.

Causa este foarte ponderosa si merita examinarea cea mai serioasa; pentruca decisiunea ce vom aduce-o, va servi de cinoura in tote casurile analoge, si este foarte calificata de a produce multumire sau esacerbare la forte mare numeru de civi ai statului.

Marturisescu sincer, ca nu-mi place a intimpina la fie-care pasu in Camera, caus'a de nationalitate, si de unde mi-redicu si eu vocea, o facu numai atunci, candu e jne-a peratu de lipsa. Inse, precum vedu, guvernulu 'si afla mare delectare intr' acesta cauza, pentruca neintreptu o provoaca.

Neci acuma nu nationalitatile au oscitat'o, ci e provocata de susu.

Trei petitiuni urmédia dupa olalta, si tote trele sunt — provocate prin Domnulu Ministru.

Cea mai ponderosa intre ele — este dupa mine, cea pentru usurea limbii, a comitatului Zarandu, si eu credu, ca de o vom trata acest'a „sine ira et studio,“ apoi onor. Camera, ca si mine, va da dreptu plansoroi si va reprobá procedur'a ministrului.

Istorieulu lucrului este acest'a:

Comitatulu Zarandului, folosindu-se de dreptulu seu legalu, a introdusu limb'a romana in oficiu, si a usuat'o asiá, precum i-permite legea — de limba a consultariloru peste totu, si de a afaceriloru interne la acei oficiali, cari nu posedu limb'a magiara. Ast'a a duratu neinteruptu de la caderea absolutismului pana in dilele mai recinti, va se dica 12 ani. De unu timpu incoci inse, displacandu acest'a multor'a, dar si noulu comite supremu, dorindu a-si casega niscari merite, a provocatu pe vice-comitele comitatului, ca se-i relatiunde: de candu si in ce mesura este introdusa limb'a romana in afacerile comitatense?

Vice-comitele i-a relationatu, cumca este introdusa de limba a consultatiuniloru de la 1861, si in catu permite legea, si de limba a afaceriloru interne; inse in sus si in afara, totdeun'a s'a intrebuintiatu limb'a magiara. Comitatulu a trebuitu se-se folosésca de limb'a romana in afacerile interne-mai cu sema din acelu motivu, pentru ca cea mai mare parte a oficialiloru numai limb'a romana o posedea deplinu; dar de alta parte si pentru aceea, pentruca mai tote despositiunile municipale se inmaneaza comunelor, foarte multe — bisericiloru, cari pe bas'a legii, avendu-si limb'a romana de limba a afaceriloru, cu dreptu cuventu pretindeau, cumca in cea limba se lise tramitia si scrisorile ce le priveacu; — deci chiar prompt'a administratiune, cea atatu de dorita in diu'a de astadi; pretindea, ca limb'a afaceriloru in acesta privintia, se fia cea romana, considerandu ca deregatorii interni nici nu sunt apti, dar nici timpu nu au, da traduce pe romania — tote ordenatiunile

tramise loru in limb'a magiara; dar — nici translatori nu potu aplica, pentruca salariulu loru anualu intregu abia se urca la cifr'a de 2—300 fl.

Despre acest'a — comitele supremu a relationatu Ministeriulu; — relatiunea acest'a eu n'am vedutu-o, inse din consecintie trebuie se judecu, cumca ea va fi fost nefavorit'oria in privintia usului legalu alu limbii romane, pentru ca a urmatu dintr'insa unu intimatu ministeriale, prin care i-se impune comitatului, ca limb'a romana in decursu de 30 de zile se se scota de la afacerile interne, si de aci incolo se se intrebuintiedie eschisiv-minte numai cea magiara, motivandu-se, ca dupa §. 5 alu art. 44 de lege din 1868, prin care exceptionalmente se permite, ca acele municipia seu deregatorii municipale, pentru cari in afacerile interne, usuarea limbii statului este impreunata cu greutati, si in afacerile interne se se pota folosi de vr'un'a dintre limbele protocolari a municipiului, — ca acesta dispusetiune a legii dupa dnulu ministru — cuprinde — numai dispusetiuni transitorie!

In contra acestui intimatu vice comitele, pe bas'a legii a remonstratu la ministriu, din motivele enarate, rogandu-lu se sustiena usulu legalu alu limbii romane, demonstrandu-i din lege, cumca §. 5 alu articolului 44 din 1868 — nu contine dispusetiuni transitorie, de ora-ce de acest'a nu este amintire de felu in lege.

Ministru inse de nou si-a sustienutu ordenatiunea de mai nainte, dispunendu ca numai decatu aceea se se esecute.

Ordinatieuna ministeriale s'a efeptuitu; inse totu o data s'a conchiamatu adunare comitatense extraordinaria, naintea careia desbatendu-se caus'a, s'au incuviintiatu pasii vice-comitelui, si prin reprezentatiune s'a rogatu de nou ministru de interne, ca — se-si revoce ordinatieuna si se sustiene usulu legalu alu limbii romane.

Precumu se vede, dnulu ministru a speratu o desbatere viforosa asupra dispusetiunii sale, pentru ca in rescriptulu seu recunoase cu placere demnitatea si moderatiunea, cu care s'a pertraptatu intimatulusu; cu tote acestea inse nu se afla plecatu de felu a si-lu modifica, ci lu-sustiene mai de parte si pretinde respectarea lui.

In contra acestei ordenatiuni recurge acumu municipiulu la Camera, si roga, ca noi aici se judecamu: cine are dreptu? Care parte se afla intre marginile legii, Ministerulu, seu municipiulu? Intrebarea este foarte simpla; ministru insusi recunoase, cumca sunt cativa deregatori, carii nu posedu limb'a statului; deci decumva §. 5 alu legii amintite contine dispusetiuni transitorie, atunci ministrulu are dreptu; era deca acelu paragrafu nu contine dispusetiuni transitorie, atunci municipiulu are dreptu.

Ca se potemu judeca asupra acestui punctu, eu mi-iau voi'a a cetii acelu §. 5, care suna:

„In sfera afaceriloru interne deregatorii municipale vor folosi limb'a statului; inse in catu pentru vr'unu municipiu, seu vr'unu deregatiu municipale, in praxa folosirea limbii statului ar-fi impreunata cu greutate: respectivii deregatori, exceptionalmente se voru poté folosi de veri-care din limbele protocolarie ale municipiului. — Inse de cate ori p. etindu interesele supraveghiarei statului si administratiunei, in senu, relatiunile si actele le voru substerne si in limb'a statului.“

Comitatulu Zarandului n'a facutu mai multu, de catu se cupinde in acestu §; elu s'a folositu de dreptulu exceptiunali ce i-lu lasa acesta lege, si acei deregatori, cari nu posedu limb'a statului, au lucratu in limb'a romana in dios, pre candu in sus tote au cursu in limb'a magiara.

Repetiescu ca, municipiulu recurge la noi, ca se aducemu judecata: ore are ministru dreptu, candu dice cumca §. 5 contine dispusetiuni transitorie, — seu are comitatulu dreptu, care nega acest'a?

Pentru ca, decumva §. 5 contine dispusetiuni transitorie, atunci ministrulu negresitu apoi a lucratu cu cale; era din contra de cumva acelu § nu contine, — precum dupa convingerea mea intr'adeveru nu contine — dispusetiuni transitorie, atunci — noi avem detorint'a d'a protestat in contra restalmaciei legii, si a pretinde ca se aplice legea dupa dreptate, nepartialu.

Pre bino sciu eu, si cu parere de reu constatediu, cumca se afla unii omeni cari inchidendu-si ochii de naintea faptelor, prin aceea credu'a-si dovedi patriotismulu, ca veriese miscamentu nationalu si chiar legalu, 'l'usinsua de tradare, de fapta nepatriotica, si mereu provoaca guvernulu, mai cu sema prin diurnalistica, ca se palésca cu cea mai mare energia facia de nationalitati; ma cunoscu chiar mai multe casuri, candu guvernulu ascultandu de insinuatori a facutu pe voi'a loru. Er in urma a trebuitu se recunósca, cumca a fost sedusu, si a-se retrage compromis.

Dar chiamarea noastra nu este acest'a. Noi suntemu chiamati a sustiene si a consolida bun'a co'ntielegere intre toti civii patriei; er acest'a nu pote esista de nu vom ingriji ca celu pucinu fie-care cive, fie-care nationalitate, nu numai se nu fia impedeata, ci se fie chiar ajutata intru intrebuintiarea drepturiloru sale, garantate prin lege, — se nisumu ca legile se se aplice cu consciintiositate; caci de vom face contrariulu, si vom permite a se vatemá santient'a legii, nu numai ca nu vom contribuí la bun'a contielegere, ci din contra vom semena numultiuniro si discordia generala.

Din aceste motive facu urmat'oria contra-propunere:

„Debrece §-tu 5 alu articolului 44: 1868. nu contine dispusetiuni transitorie: se indrumédia ministru de interne, ca se sustiena usulu legalu alu limbii nationalitatiloru nemagiare.“

Acést'a nu contine alt'a decatu puru respectarea legii. Me rogu se o primiti.

Discursulu,

totu la acea ocaziune, alu deputatului nationalu George Popu.

Nu sum de aceia, cari — redicandu-si adese vocea, rapescu tempulu onoratei case. Ca simplu gregariu, tioneu, ca oste mai potrivitu, se privescu si se studiediu cele ce se potrecu, lasandu aren'a parlamentare pentru aceea din colegii mei, cari-su mai experti si incaruntiti de merite, pentru ca acestia — prin redicarea mai desu a cuventului; se consumo tempulu si pentru mene. Cu acesta ocaziune in sa cauta se mi rodicu vocea si eu; — o facu in sa numai din convictiune, fiindu ca pusetiunea-mi de ablegatu cere acest'a. Este mare numerulu cestiuniloru, a caroru resolvere o astepta tier'a; este enorme numerulu intereselor, cari ceru o complanare legalativa. Din parte-mi, on. Casa, in tota vietii'a mea, atatu publice catu si privatu, m'am nisuitu cu tota ocaziunea, ca in cerculu meu de influentia se complanediu interesele politice, daca-mi e iertatu se me sprimu astfelu. Nu potu negá, on. Casa, ca acest'a mi-a cam si succesu in micutiulu meu cercu de activitate; — prin pasirea mea de-a-dreptulu si sincera, mi-a succesu se cascigu increderea concetateniloru mei romani si magiari, er eu din parte-mi m'am nisuitu la ori-ce intrebare, cu tota ocaziunua, ca se corespundu acestei increderi.

O atare intrebare — intre altele — a fost in Ungaria, cestiunea de nationalitate. — Legelatiunea s'a nisuitu se delege acesta cestiune prin articolu de lege 44 din 1868, facia de liberalele proieptu de lege alu foicitului Nyári P. Desi susamentitu articlu, in locu se reguladie drepturile nationalitatiloru, inregistra numai prerogativele natiunii si a limbii magiare, — totusi o lege sanctionata, pre carea trebuie s'o respectamu. Nu potu uitá, on. casa, ca — eandu comitatulu Zarandului, ca juridictiune preponderante romana, pre basea legii din 1868, § 27, a redicatu plansore, ca nu i s'a denumitu comite supremu de nationalitate romana, — dicu, nu potu uitá, ca atunciá deputatu Tamasiu Pécsy a intonatu, cum ca e greu a deosebí, cine e romanu, si cine magiaru, deorace in patria sunt numai cetatieni magiari. Faptele inse nu sunt pre langa dsa, ci in contra-i.

Poftiti numai si cautati pre la ministria, si abia veti dá de cate unu ampoiatu de nationalitate nemagiara. Binevoiti numai a cerca judecatorii denumiti de curundu, si veti afá, ca si aci nu sunt numiti mai multu decatu cam 3 percente din cei de nationalitate nemagiara.

Ce insamna acestea? — Nimicu alt'a, decatu ca dd. ministri sciu deosebi foarte bine nationalitatile! — Dar apoi chiar si cei aplicati,

ati, ba pana si pre cei-ce comandasera spaniele detasiate pentru sustinerea pa-ri ordinii!

Destulu ca — esaltatiunea poporului, carele 40 de ore a statu pe strada, in masimala, sub ceriulu liberu, si 5 ore a fost la o adevarata tortura sufetésca, intr'o optare plina de temere si de banuiala, — esaltatiunea lui — dicemu, dupa proclamarea gerei, trece peste tota intipuirea si — nu se condeiu, care s'o pota descrie dupa simtate!

Mai multi dintre cetatienii Bisericii, serbi, romani si nemti, pregatisera buti vrinu, pentru de a ospeta poporulu invingeri; dar — mandrulu de elu poporu, du-singingere a uitatu de frigu, de fôme si de ci a alergatu cu gramad'a la luminarariu, candu si aprindiendu multime nenumele de facile, a pornitu pe strate, mai antaiu locuinti'a alesului seu, apoi — crucisii si cutrierandu orasiulu, si in lips'a muzica, intonzandu urarile sale cutremurade de aeru, pana s'a facutu diua, si oboés-la trantitu la culcusiu — pentru unu mo-ntatu!

Acést'a a fost — pre scurtu — decur-ia acestei alegeri.

Multe intrige si volnicii, ce cu calcarea si desconsiderarea chiar a umanitatii — pasu in aplicare, pentru d'a impedeá re-rea candidatului nationalu, usioru se vor cepe, deca vom sci, — cea-ce, precum avemu d'a crede, domnii de la putere au price-putu, cumca — candidarea lui Babeiu in-cestu cereu, — din ori-ce punctu de vedere — nu mai insemnatu in partile de mediadi ale-reei, — s'a combinatu de inteligint'a serba si romana si s'a acceptatu de intregulu poporu s'ar si romanu cu atata insufletire, a avutu populu, d'a pre-intempina solidaritate fratiesca inle pericole, cu cari — politic'a discretiuna- a domniloru magiari, ni amenintia viitorulu, simint'a.

Vai, si ér vai — astadi, celoru orbi seu-rti la vedere! —

Junimele romane

in Pesta!

Am cetitu cuvintele insufetite, ce mi- adresatu, Scumpa Junime, si cari le am- tu reintornandu din inchisore.

Nu atributiunile onorifice, cari mi le faci, cari eu tioneu a nu le merita, ci simtiele depuse in acele cuvinte, sunt totulu ce inaltia, me insufetiesce si-mi intemeédia prantia d'unu mai bunu viitoriu alu pa-ri si alu' sumpelii nostre natiuni.

Junimea este garant'a viitorului unei natiuni. In anim'a ei se oglinda ceea ce are se- a unu poporu.

Nimicu nu pote consolá, recompensá si simá pre luptatori mai multu, de catu ve- lundu generatiunea, ce are se le succeda in- vana, petrunsa de ideiele, de principiale, pen- tu cari ei renuncia la liniseca vietiei, sac- rifica libertate, familia si adeseori chiar- vieti'a.

Laborea inmultiesce si asecura averea. Opta castiga si singura intemeédia dreptu- la politice. Averea, ca si drepturile politice, migate fora sudore, sunt chiar la inceputu simetate perdute.

Vieti'a fora lupte, cari singure facu po- sibili invingeri si triumfe, si fora deceptiuni, cari de cele mai multe ori intenerescu, agerescu simdoiescu poterile, — o vietia, dicu, fora- acestea, este fidele imagine a mortii.

Unu poporu traiesce si valorédia pe- dia scie lucrá si luptá, si pre catu se pretiu- esce inu-si.

Candu vom fi toti petrunsi de aceste- meveruri, candu adversarii vor fi adusi la- singingere, ca forti'a primédia dreptulu nu- ai in o stare mai multu seu mai pucinu bar- bazu seu de alienare spirituale, si ca acesta- naima este eternulu sorginte alu intunere- tati si alu subversiunii: atunci vom ocupa- loculu ce ni compete, atunci si numai atunci- vom fi asecurati si patri'a fericita.

Din parte-mi nimicu nu-ti potu dorí, Scumpa Junime, mai demnu de simtiemintele- a aspiratiunile tale, decatu ca simtiemintele- nobilii ce-ti agita anim'a, se le traduci in vié-- ta cu aceea-si virtute si candóre, cu care le- aprimi. Fia!

Te salutu!

Fagarasiu, la 30 nov. 1873.

Arone Densusianu, mp.

cu totii, séu in cea mai mare parte, sunt necesitati sè se renege ei inaisi.

De altmenea, on. casa, eu me bucuru foarte tare, cã asta data observu in o privintia — progresu, tolerantia, facia cu discutiunile infocate de pana aci, si a nume din dilete trecute. Atunci adeca, in urm'a vorbirii lui *Miletis*, din partea stangei centrali s'a gratulatu stangei extreme pentru aceea, cã acést'a, prin deputatul *Canddy*, a protestatu cu tóta energi'a in contra supusetiunii, cã noi, deputatii nationali, ne-am tienne de stang'a estrema, si asiã oresicum ne-a aruncatu de aci pre feréstra afara. Acést'a o constatatu cu o dorere patriotica, si lasu sè apretiuésca on. casa, cã óre fost'a corecta si in interesulu patriei aceea procedere. Eu inse respundu cu unu proverbii vechiu, care-si are insemnitatea si aci, adeca: „*Donec eris felix, multos numerabis amicos; tempora si fuerint nubila, solus eris.*“

Mai voiu sè observu inca un'a, ce n'o potu trece cu vederea. Eu, cã ablegatu nationalu, mi-tienu de detoriata sè respingu serioseu aceea dechiaratiune a dlui *Makray*, cã adeca nationalitatè nemagiare ar bombardá pre sub mana statulu magiaru. Intrebu inse pre dlu deputatu, óre nu documentéda chiar contrariulu — aceea impregiurare, cã dsa siede pre bancele deputatiloru, fiindu alesu de o maioritate romana. Mi pare foarte reu, cã nu o presente dlu deputatu, — cu acést'a observatiune inse i-am fost detorii. Dechiaratiunea dlui deputatu nu se póte uni nici decãtu cu promisiunea ce a facutu alegatoriloru nemagiari, cu ocasiunea alegerii, cã adeca se va adoperá a deslegá cestiunea de nationalitate si a impartesi nationalitatè la tóte favorurile, cari se potu impacá cu intregitatea tierèi. Noi nici cã dorimu altu-ceva. Si totusi esperiamu, cã acei dd. deputati, — cari fecera atari promisiuni alegatoriloru, candu e vorb'a de plansoriile nationali, — tacu ca piticulu, si asiã representatiunile juridictiuniloru nationali, asternute ori catra guvernii ori catra dieta, totu de a un'a, atãtu aci cãtu si coló, se resolu tocmái in contra dorictiiloru nationali. Dupa acestea, facia cu opiniunea comisiunii petitiunarie, partenescu contra-propunerea lui *Cosma*. —

In contra transactiunei,

incheiate între guvernii si între comunitatè Districtului de Nasedu, in privint'a alpiloru si paduriloru,

dejá incepe lupta de mórte baronulu *A. Perényi* in „*Reform*“ nrulu 339 de joi-a trecuta.

Este sciutu, cã Diet'a a numitu o comisiune de 5, totu magiari estremi si preocupati pentru magiarismu, care sè studiedie cestiunea si sè faca reportu si propunere pentru deslegarea ei.

Articululu amintitu alu baronulu *Perényi* ni semnaldia punctulu de vedere alu domniloru; elu este — *interesulu magiarismulu*, carele nu suferu ca Romanii sè stepanésca atãt'a proprietate si inca — *asia dieundu chiar in braciulu Moldaviei!* — Avisam pre domni Nasedeni, sè fie cu privighiare, cã — pericululu ce din capulu loculu li-am indigetatu, li este iminentu, si — noi tare ne tememu, cã ei, cu totu cu *Bohetululu* loru sunt aprópe de a se convinge, cumca — ascultarea de domni, tierenca cu ei, abnegarea principiiloru eterne de dreptu — pentru voi'a loru, — totu de a un'a in fine nu are, nu póte avé altu resultatu, decãtu — *pacãlire si pierderi grele pentru noi!*

Romanii — din capulu loculu, de la o margine si pan' la alt'a a tierèi, trebuia sè si aréte coltii facia de absolutismulu si eschivismulu magiaru constitutiunale, sè insufle respectu domniloru celoru fora satii; astfelii impunendu, poteau sè-si conserve drepturile si averea: altfelii — nu; cãci acesti omeni alte consideratiuni nu cunoscu! —

Caransebesiu, in 27 noémvire 1873.

(Adunare publica de alegatori, programa si candidare.) Eri la trei óre dupa médiadi, Dlu generalu *Traianu Doda*, in sal'a casei municipale, naintea unui publicu alesu si numerosu, si-desfasiaurá program'a politica, cã candidatulu de ablegatu dietale.

Mai nainte d'a intrá in acésta desfasu-rare, dlu generariu intrebá: *déca cei de facia au venitú dóra ca partida guvernamentalu, séu deákiana, ori ca simpli alegatori din cerculu electoralu alu Caransebesiu?* — La acésta intrebare urm'a o tacere mormentalu. Deákistii de facia erau inmarmuriti, pentrucã nu se asteptasera la asiã o surprindere neplacutu. Atunci asesoriulu consistoriule. *I. Ionasia*, luandu cuvintulu dise, cã incãtu scie densulu, aci se afla numai simpli alegatori ai cerculu electoralu Caransebesianu, fiindu cã in fostulu regimentu romanu-banaticu este o sengura partida, *partida poporulu*, care avendu deplina incredere in Dlu generalu, care este fiiulu acestui poporu, lu-róga a primi candidatur'a de ablegatu la diet'a tierèi.

Intr'aceea reculegandu-se capulu deákistiloru din Caransebesiu *Ignatiu Pauloviciu*,*) observá cã de al scie cumca de facia sunt alegatori ce apartieniu la dóte partide, adeca la cea guvernamentalu si la cea nationalu, totusi si aceea scie, cã *deákistii nu s'au infacisatu cu partida*, ci ca simpli alegatori; depinde insa dela program'a ce va desfasiaurá dlu generalu, cã si densii sè-lu prochiame de candidatulu alu loru, séu sè nu-lu primésca de atare.

Dupa acestea Dlu generalu si-spuse program'a cam de urmatoriulu cuprinsu in resumatu:

Mi s'au propusu o programa ca sè me dechiaru a supra ei. Antaiulu punctu credint'a catra Maiestatea Sa, Imperatul si Regele nostru. Despre acést'a nu dau vola nimierui de a-se indot; pentru cã despre acést'a am datu destule dovedi.

Recunoscú *intregitatea patriei comune: Ungaria.*

Voiu sprigini guvernulu patriei, candu voiu aflá, cã luera intru interesulu popóloru din tíera; dar voiu face opusetiune, candu guvernulu va lucrá din contra.

Recunoscú art. XII. asiã numitululu pactu dela 1867 — de lege ca si cele lalte legi, sanctiunate de MSA. —

Dup'aceea dlu generalu trecu la legea despre nationalitatè, pe care o dechiará de nesuficiente si spuse, cã in ce modu ar trebui modificata, ca sè multiamésca interesele tuturoru popóloru din patria. Aretá cu colori viue asupirea ce se face nemagiariiloru, atãtu pe terenulu investimentulu, cãtu si in oficiu publicu, prin aceea, cã li se impune o limba, carea nu este a loru si impedeascã devoltarea loru spirituale si materiale.

In fine aruncá o privire fugitiva asupra stãrii nóstre finantiali si aretá necesitatea imperiósca de reforme radicali.

Acésta programa aflá celu mai viu consentimentu la totii cei bineasemtorii; — pana si deákistii cei de facia se aflara indemnatii a-o face de a loru si a primi candidatur'a dlui generalu *Doda*. Mácar cã consentiementulu loru n'are nici o insemnate incãtu pentru reesirea densulu la alegere,**) fiindu cã aici partid'a deákiana, in intregu cerculu electoralu si resp. Comitatululu nostru,abiã numera v're-o 200—300 de alegatori, pecandu de totii sunt inscrii la 6600 de alegatori, cu drepu nedispunetaveru, si asiã dara partid'au nationalu este peste 20 de ori mai puternicu.

Atãt'a in pripa. Curendu si mai altele nu mai pucinu interesante. (x.)

*) Acum 3—4 ani — candidatulu la *Lipova*, ca nationalu si opusetiunulu! Séu cã atunci, séu cã acuma, — séu si' atunci si acuma — profesiunea de credint'a a sa a fost numai o misculantia? Red.

**) Are—dupa noi — aceea insemnate, cã vor sè bucuie in lume, cumca generariulu *Doda* — astadi este candidatulu, si mane deputatululu loru, alu guvernamentaliloru, — fiindu cã — n'a spusu despre legea cu pactulu dualisticu, pre care — firesce si noi o recunóscemu de lege, — dar cum? — cumca este o lege *periculósca, o lege nemorale si nepatrioticu*, facutu ca o conspiratiune publica între magiari si cu nemtii centralisti de peste Laita in favóre numai a loru, spre *impilarea celorlalte — fidele popóra ale patriei*, si cã deci ca atare —trebue mereu stãruitu la modificarea ei! Program'a mai sus, s'entiege — numai in linamentele principali insirata, astadi nu difere de a *Deákistiloru* nostri prin alt'a, decãtu prin aceea, cã candidatulu nu se involédia nici la o partida espresu; dar noi trãimu in sperantia, cã ea — mane va diferi prin *facta*. In acésta sperantia noi salutãmu acésta candidaturã! Red.

Orsiova in 5 decemvire 1873.

(Miscaminte electorali interesanti.) Cu diu'a de asta-di se incheia inscrierea alegatoriloru de ablegatu a Comitatululu nostru pentru Dieta. Se primira ca indreptatiti necontestati 6636, respingendu-se ca la 2000 diu partea nationaliloru, si numaf vr'o 60 diu a contrariiloru; si totusi in gazet'a *Timisorei* se plangu contrarii, cã li s'a facutu nedreptate prin neprimirea dileriloru din *Rusberga* si de aiuria! Dar ce sè dicemu noi cu cei 2000 ai nostri, totu omeni cari din proprietatile loru au venitú de mai multe sute de florini, ci pentru cã nu potura aretá tocmái complexu de 8 jugere de pamentu, se respinsera, — nu din arbitriulu comisiunei, ci — pentru cã asiã e legea. Comisiunea deci lovindu pe ambele partii cu legea unguresca, n'a facutu de cãtu — a aplicat'o — fie-i spre onóre disu — fara nici o partinare. Mai multu ne dóre, cã unele pucine, dar mari comune, cum buna óra *Cornareva* cu peste 4000 de suflete, *Merulu*, etc. Ddiu ar sci din ce cauze, de felii nu venira sè se inscrie; pre candu de prin cele mai multe partii poporulu cu mare insufletiere a acursu la inscrieri; ceea-ce se póte luá de buna auguriu si de dovéda, cã elu si-pricepe dreptulu si interesele.

Abusurile de pre aiuria, si la noi se incercara de repetite ori, dar — nu succesera; asiã veni aici in Orsiova unu beamter din *Rusberg*, cu duoi inisi ca deputatiune din partea „*multoru absentii*“, presentandu unu protocolu unde erau inscrii vr'o 800 de dileru, cerendu a fi inscrii de alegatori! In vecinulu *Carasiu* — acést'a in contra legii positive — s'a facutu la rondulu seu, la noi cererea fú resolu tu respinsa, retornandu ast-felii deputatiunea cu budiele imflate spre casa cu totu protestulu, ce facu prin telegrafu la Ministrulu de interne. Am vré sè vedemu, cum ministrulu ar incuviintia o atare eclatante fora de lege!

Guvernamentalii nostri din Comitatu facura prin obrasnic'a loru — unu mare fiasco aici la noi in Orsiova!

Ei tramisera pe veneticulu protonotariu *Banovicu*, — despre care acum câti-va ani, unii dai nostri incepusera a crede, cã ar fi nationalistu onorabile, — 'lu tramisera ca — pe de o parte sè impedece *consolidarea nationaliloru* de aci, prin intrigi si confusiuni provocate, ér pe de alt'a, ca sè proclame de candidatulu pre *Szende Laczi*. Deci ieri o adunare la „*Crucea-Alba*“, firesce de deákisti, unde inasa fusera pofiti si dintre nationali, si anume dintre *membri* Comitatululu centrale electorale. Aci in facia a vr'o 50—60 persóne, dlu *Banovicu* avu fruntea d'a rostii o cuvintare, prin care atingendu despre partidele din Dieta, trecu in urma la *partid'a nationaliloru* si se sprimá despre ea asiã. „*Acést'a este cea mai periculósca pentru statulu! El este revolutiunaria, tientesca la darapanarea statulu, si a Tronulu MSale! Ea subspa existint'a statulu, scotiendu pétra dupa pétra din cladiru lui, pentru ca pè ruinele lui sè rodice o Daco-Romania scl!*“ Acestu omu, batutu de stele, pre cum vedeti, a venitú — ddiu mai scia de unde — in partile nóstre, pentru ca sè-si faca de capu! Elu — nu potú sè-si finésca vorbirea sa infama si perfida, cãci cei de facia — *Romani, Serbi si Nemti*, 'lu-intre-rupsera si incepura a mi-ti-lu scarmaná cum se cade, facendu-lu mintiuosuu — si falsificatore de adevéru! — Asiã se cade fintieloru despoiate de sentiulu de onóre si umanitate pentru concetatiunii loru!

Incidentulu a amaritu foarte tare adunarea, asiã in cãtu candu retacitululu de elu *Banovicu* — mai voi sè vorbésca si despre candidatulu, adeca despre persón'a ce elu si celu-ce l'au tramisuu, ar fi doritu, sè se alega de deputatu, uoulu dintre nationalii de facia eschiamá: *Lasa dle, cã avemu pe Generalulu Doda!* Si indata intréga adunarea prorupse in vivate entusiastice: „*sè tráiesca Doda, Deputatululu nostru nationalu!*“ Potu dice, domnule *Re-dactore*, cã toti locuitorii de ori-ce nationalitatè din Orsiova, dupa intemplantu acést'a — apartieniu *partidei nationale*; ér mestesiugulu de brutalitate si calumnia alu domniloru deákisti — mereu pere din radesina. Chiar *Nemtii* nostri, pana aci atãtu de creduli facia de domni magiari, acum incepu a pricepe, cã

— unde tinde a-ii smagi si terci si panmagiarismulu celu nemorale, *nepatrioticu!* Asiã 'si face de capu ingamdomnéscã. —

Varietati.

(Unu deputatu — adevératu fiiulu institutiunismulu magiaru de astadi.) Nu amu responsabilitatea cã — intr' adevéru, fi intemlatu, dar — garantãmu cã, prin partitè de la Diet'a se poveatesee ca impleare adevérata — urmatori'a: Dlu *M* deputatululu *unoru inteligenti* si — *nemessi* ai nostri din *Fagarasiu*, fiindu recatu, sè spriginésca unele cauze ale locuitoru acelu biestu districtu trasu-imping respunsu simplu si categoricu: „*Eu — nici celu mai pucinu — ori ce felii de ómentu facia de acelu districtu si de popor nea sa; eu am fost alesu acolo, ca unu noscutu, curatu numai pre bani; banii platitu omenesce, si asiã — suntemu glatiati-me in pace deci — cu ori-ce cereri dí-te-vi!*“ — Cine dintre alegatorii dlui *M* — ar avé consciint'a, cumca nu i-a datu tulu nici pre bani, nici pentru vr'unu interesu privatu alu seu, oi din buna credin in sentiulu de dreptate si morala alu acelu pre care — firesce cã n'avea de unde cunósca, — unulu ca atare, avendu dreptu déca ar avé si dorint'a de a se convinge, ca — intr' adevéru — intemlatu-s'a pre se vorbesce, — póte, dar — repetimã, numai unulu atare póte sè-lu interpediá, ca se dechiarè in publicu asupra'a acestèi in-si sè dée lamurire. Istori'a — in totu cam e demna de timpulu in care ne aflãmu.

(j) Óre de ce tréba va fi? Desl cam dlu, socotimu totusi sè luamu notitia de opusetiunea universalu din *Viena* a unu studinte baiasiu din *Ungari'a*, imbracu in uniform'a sa de baiasiu, si cu printem piciorè. Acést'a a datu ansa unei foi nemtu sè intrebe, cã óre baiasiloru unguresci de tréba li sunt pintenii? cã numai ce nu vor umblandu calare prin bái pre sub pamentu. Ce mai intrebare naiva. Se pare cã nemtu socóte cumca in tíera la noi, cãste lucruri se intempla cu tréba. Apoi nu avemu no sumu de institutiuni politice, economice si invetiamentu, cari tóte asia se potriveasca adevérule naturalu si cu recerintèle necesari: calare pre sub pamentu prin bái.

(j) Cine capeta plata mai buna? Desl unu barbatu de statulu *Angliei* se adunã cã ar fi facutu între salariu urmatori'a clasificare: Mai bine ii platim pre cei, cari ucidu: pre ginerari. Apoi si mai bine pre cari ne inisia: pre politici si pre fanfarosi. Inca si mai buna plata au prin orasiale magicea, cari rapescu de la ómeni timpulu cantaretii si jocatorii, musicantii si actorii. Mai slaba este plat'a celuia, care cu trãne intrerupta si cu sudori nisuesce se ne face ómeni de víctia si semenii lui *Dumnedic* a invetiatiurulu.

Publicatiuni tacsabili.

Concursu.

Pentru implinirea statiunei preotice nou infiintata in comun'a *Cubinu*, protopre biteratululu *Panciovei*, se publica ou terminã pana in 18 decembre a. c. st. n.

Emolumentele impreunate cu acéstatiune sunt:

1. Una sesiune completa de pamentu
2. 300 fl. v. a. plata ficsa la anu; pre langa acestea mai are:
- a) Pentru unu parastasu . . . . . 50 gr.
- b) Pentru unu capu de *Evangelia* . . . . . 50 gr.
- c) Penru rugatiune la bolnavu in casa . . . . . 20 gr.
- d) La inmormentare pentru una statiune pe drumu pana la cimiteriu . . . . . 20 gr.

Altfelii de rogatiuni, santiri etc. cu preotulu are sè le faca in daru. Aspirantii au a-si tramite petitiuni amesurate statulu org. pana la timpulu susu mentionatu, catra Comitatululu parochialu gr. or. romanu in *Cubinu*. Petitiunile mai tardiu sosite, nu se vor luá in consideratiune. Cei clase gimnasiai vor fi preferiti.

Cubinu, 30 nov. 1873.

3—3 Comitatululu parochialu introgu.

Insemnãmu, cã cu privintia la serbatorile ce se apropia, septemari'a ventitória „*Albina*“ va aparí de trei ori.